

Laboratoriekontroll av drikke- og avløpsvann

Av Arne Kyrkjebø

Arne Kyrkjebø er byveterinær i Trondheim.

Foredrag på møte i Norsk Forening for Vassdragspleie og Vannhygiene 24. mars 1976.

Min stilling til organisering av laboratoriekontrollen av drikke- og avløpsvann vil bli preget av situasjonen ved Trondheim helseråd. Byveterinæren er leder av næringsmiddelkontrollen som har et kjemisk og mikrobiologisk laboratorium som undersøker næringsmidler, drikkevann og avløpsvann for Trondheim og Trøndelagsregionen. Videre har en hatt miljøhygienisk/toksikologisk samarbeid med flere sentrale forskningsinstitusjoner vedrørende forurensningsproblemer både i luft og vann.

Ved næringsmiddelkontrollen er det 2 veterinærer med videreutdanning i mikrobiologi, næringsmiddelkemi og hygiene. En sivilingeniør (biokjemiker) er den daglige leder av kjemiavdelingen. Spesielt i miljøvernarbeidet og omgivelseshygiene har næringsmiddelkontrollen et nært samarbeid med den øvrige del av helserådet som foruten stadslegen har flere andre leger og 2 ingeniører med

erfaring og spesialutdanning i teknisk hygiene. Helserådet disponerer ellers fagpersonell på laboratoriet og i inspeksjons- og prøvetakervirksomheten.

Mikrobiologi, toksikologi og hygiene har gode veterinærmedisinske tradisjoner. I de senere år er hovedtyngden av utbyggingen blitt lagt på kjemisk næringsmiddelkontroll og vannkemi. Ved de større byveterinærlaboratoriere er det utbygd en kjemisk laboratorieseksjon med en betydelig instrumentpark og kompetanse. Denne utbygging av kjemisk og bakteriologisk laboratorium har pågått desentralisert i kommunal og interkommunal regi.

Blir forslag til lov om utbygging av næringsmiddelkontrollen i Norge (NOU 1974:29) vedtatt, blir den videre utbygging av næringsmiddelkontrollen påskyndet. Det forutsettes en differansiert utbygging av laboratorier m.h.t. størrelse og faglig kompetanse. Vesentlig i denne sammenheng, er at en samtidig får et utbygd prøvetakings- og forsendelsesapparat i offentlig regi.

De største byveterinærlaboratorier skulle kunne dekke de faglige og analytiske krav som vil bli stilt til regionale laboratorier for analyse av vannprøver m.h.t. forurensningsforhold. Stort sett utfører allerede byveterinær-laboratoriene de nødvendige vannanalyser for sine respektive helseråd.

Forskrifter om drikkevann, de lokale helseforskrifter og bygningsloven (§ 65) tillegger helserådet omfattende plikter når det gjelder kontroll og tilsyn med vann og vannforekomster. Helserådene skal godkjenne vannforsyning ved mindre vannverk, føre tilsyn og kontroll med drikkevannsreservoarene, behandle klager, kontrollere badeplasser, bassengbad etc. Totalt sett får helserådet kontrolloppgaver og plikter som krever en laboratoriedekning på linje med det behov en vil få for den rutinemessige kontroll og tilsyn etter lov om vern mot vannforurensning.

En utbygging av de eksisterende laboratorier til å dekke behovet for forurensningstilsynet vil kunne gjennomføres uten alt for store omkostninger. En vil kunne nytte felles administrativt personell, utstyr, rom og velferdsavdelinger. En viss utvidelse av fagpersonell må nødvendigvis til. Laboratoriet vil bli styrket med tverrfaglig kompetanse, og en eventuell utvidelse av instrumentparken vil bli til beste for flere kontrollfunksjoner. Vesentlig er det at en økt tilgang på prøver vil gjøre undersøkelser billigere, sikrere og mer rutinepreget.

Veterinærhygienisk forening og de større byveterinærlaboratorier har støttet opp om etableringen av ring-

tester. Laboratoriene baserer seg på standardiserte analysemetoder i den grad slike er tilgjengelige. Hittil har laboratoriene selv betalt for ringtestene og deltakelsen har vært frivillig. En videre utvikling av ringtestopplegget og utarbeidelse av standardmetoder skulle kunne danne et grunnlag for en godkjenningsordning for de laboratorier som nyttes til undersøkelse av avløpsvann. Dette krever et samarbeid med sentrale forsknings/referanselaboratorier. Byveterinærlaboratoriene har tradisjoner i slikt samarbeid. Det kan nevnes metodeutprøving under ledelse av Nordisk-metodikk-komité for næringsmidler, kartlegging og forskningsoppgaver, f.eks. SO₂-bestemmelse i luft etter opplegg av NILU og innsamling av prøver og prøveforsendelse for en rekke sentrale statlige laboratorier. Dette har bl.a. gitt Veterinærhøgskolen anledning til kartlegging av forekomst av radioaktive stoffer, hydrocarboner, kvikksølv og andre tungmetaller i næringsmidler. En del av disse undersøkelsene gir indirekte en toksikologisk evaluering av forurensningen i fjorder og vassdrag. Helserådet sender aktuelle prøver til sentrale forsknings- og undersøkelsesinstitusjoner.

Helserådene og byveterinærlaboratoriene har videre tradisjon i å samarbeide om kontrolloppgaver og tilsynsplikter tillagt ulike administrasjoner. Det gjelder lover og forskrifter som administreres av Sosialdepartementet, Landbruksdepartementet og Samferdselsdepartementet. Dette er nødvendig fordi en ikke kan make å opprettholde egne kontrollorganer for de forskjellige oppgaver.

Ved kjøttkontrollloven er veterinære knyttet til deler av helserådenes kontroll- og tilsynsoppgaver etter næringsmiddeloven.

Forskrifter om drikkevann m.v. og vannforsyningsanlegg er gitt med hjemmel både i sunnheitsloven og næringsmiddeloven.

Kontrolloppgavene i kjøtt- og næringsmiddelkontrollen er relativt stedbundne. Det er nødvendig med lokale laboratorier for kjøtt- og næringsmiddelkontrollen, og da utgiftene betales av kommunen, er det rimelig at oppgavene legges til ett felleslaboratorium. Lovforslaget om utbygging og samordning av næringsmiddelkontrollen tar sikte på en videre samordning mellom kjøtt- og næringsmiddelkontrollen.

Laboratoriekontrollen av drikkevann er organisert ved at de større helseråd har sine egne laboratorier. Helserådene samarbeider med departementet om tilsyn og kontrollen med de større anlegg. SIFF fungerer som sentralt godkjennings- og kontroll-laboratorium.

Til avløps- og resipientundersøkelser har helserådene og andre til dels nyttet NIVA, andre forskningslaboratorier og byveterinærlaboratoriene. En har nå fått egen lov om vern mot vannforurensning og eget forvalt-

ningsorgan. Det må innrømmes at det er behov for større kapasitet og bedre organisering av laboratoriefunksjonen enn tidligere. Det er imidlertid ikke ensbetydende med at det må opprettes nye laboratorier verken sentralt eller regionalt.

For Veterinærhygienisk Forening er det rimelig å hevde at en bør satse på bestående laboratorier. Regionalt peker byveterinærlaboratoriene seg ut som de mest egnede, både faglig og ressursmessig. Disse kombinerte kjemiske og bakteriologiske laboratorier er utbygd for undersøkelse av næringsmidler og vann, og knyttet til et desentralisert offentlig feltapparat for inspeksjoner, prøvetaking og prøvoforsendelse ved helserådene, som er det forvaltningsorgan som har best kjennskap til miljøet på lokalplanet.

I tilfelle kommunen skal betale for de undersøkelser de må ha utført, er det rimelig at de vil bruke sine egne laboratorier og søke om tillatelse til det.

Kjøttkontrollen og helserådenes laboratorier er foruten å skulle dekke dagens behov, en del av den hygieniske beredskap, som vil bli styrket ved koordinert utbygging og organisering av laboratoriefunksjonene på lokalplanet.